

MAZOWSZE SERCE POLSKI NR 7–8 (75–76)

14/08/2024 13:29, aktualizacja: 13/12/2024 15:28 | Zamieścił: Tomasz Opaliński, Autor: Jacek Krzemiński

Mazowsze mało znane

Autor: Fot.

Joanna Szamota

Jest na Mazowszu sporo zabytków mało znanych. Warto je zobaczyć i poznać ich historię. To też czasem miejsca, których historia pisze się dziś od nowa, bo chyliły się ku ruinie, a ktoś je ocalił i dał im nowe życie.

Z zabytkowych obiektów w naszym regionie, które pasują do tego opisu, wybraliśmy kilka.

Naszą podróż zaczniemy od podwarszawskiego Milanówka, w którym przed II wojną światową budowali swe domy warszawscy przemysłowcy, prawnicy, wysocy urzędnicy, ale też znani artyści. Dzięki temu w Milanówku do dziś jest dużo pięknych, przedwojennych rezydencji. Jedną z najpiękniejszych z nich jest położona przy ul. Spacerowej Willa Waleria.

– Mieszkał w niej z rodziną i tworzył wybitny rzeźbiarz Jan Szczepkowski, mistrz art déco, który w 1925 r. zdobył nagrodę Grand Prix za kapliczkę Bożego Narodzenia na Międzynarodowej Wystawie Sztuki Dekoracyjnej i Wzornictwa w Paryżu – opowiada Aneta Majak, dyrektor Milanowskiego Centrum Kultury (MCK).

Ołtarz z tej kapliczki chciał kupić francuski rząd oraz król Szwecji, ale ostatecznie obiekt trafił nad Sekwanę i wzbogacił zbiory Muzeum Sztuki Dekoracyjnej w Luwrze. Szczepkowski stworzył też m.in. fryz na rotundzie sali obrad Sejmu RP oraz pomniki Stanisława Moniuszki i Wojciecha Bogusławskiego przed Teatrem Wielkim w Warszawie.

Otwarcie jeszcze w tym roku

Po II wojnie światowej Willa Waleria pozostała w ręku rodziny Szczepkowskich. Zaś kilkanaście lat po śmierci Jana Szczepkowskiego, w 1978 r., jego córka otworzyła tam prywatne muzeum, poświęcone

życiu i twórczości ojca.

Z czasem jednak budynek zaczął wymagać gruntownego remontu, na który rodziny rzeźbiarza nie było stać. I dlatego w 2007 r. spadkobiercy Szczepkowskiego sprzedali rodzinną willę samorządowi miasta Milanówek. Samorządowcy chcą, by służyła celom kulturalnym i upamiętniała życie oraz twórczość Jana Szczepkowskiego.

- Willa Waleria jest już w końcowej fazie rewitalizacji, będziemy ją otwierać jeszcze w tym roku
- mówi Aneta Majak. - To miejsce będzie się wyróżniać na mapie Mazowsza - dodaje.

Zrewitalizowany gmach pomieści ekspozycję poświęconą Janowi Szczepkowskiemu (w tym jedyną w Polsce stałą wystawę jego rzeźb), ale także interdyscyplinarny ośrodek kulturalno-artystyczny. Ale to będzie nie tylko muzeum Szczepkowskiego i dom pracy twórczej, bo Willa Waleria zostanie udostępniona również szerokiej publiczności.

- Będziemy tu realizować szeroki program zajęć, od warsztatów artystycznych dla dzieci aż po koncerty, przedstawienia teatralne, spotkania autorskie, prelekcje, a także szkolenia dla kadr kultury - opowiada dyrektorka Milanowskiego Centrum Kultury.

Jedynie na Mazowszu dreżyny rowerowe

Z Milanówka ruszamy na północ, do gminy Czernice Borowe koło Przasnysza. Tę gminę przecina zabytkowa Mławska Kolej Dojazdowa, jedyna ocalała kolejka wąskotorowa na północnym Mazowszu, łącząca Mławę z Przasnyszem i Makowem Mazowieckim.

Wybudowało ją niemieckie wojsko podczas I wojny światowej.

- Pomysł wykorzystania tej zabytkowej kolei wąskotorowej i jej wyjątkowych walorów do rozwoju turystyki w regionie i promocji gminy powstał ponad 20 lat temu. W 2004 r. z inicjatywy m.in. naszej gminy powstała Lokalna Organizacja Turystyczna Północnego Mazowsza. Zamysłem była promocja walorów i miejsc zlokalizowanych w sąsiedztwie szlaku kolejki wąskotorowej oraz uformowania ich w spójny produkt turystyczny - opowiada Marek Brzeziński, wójt gminy Czernice Borowe.

By przywrócić ruch na tej linii, trzeba było ją najpierw wyremontować. Z uwagi na duże koszty jest to robione etapami (jednocześnie modernizowany jest tabor). W pierwszej kolejności udało się przeprowadzić remont kilku odcinków w gminach Czernice Borowe, Krasne i Przasnysz. Obecnie pociągi mogą kursować na 8-kilometrowym odcinku (na razie jeżdżą nim tylko tzw. pociągi robocze, bo prace remontowe na tym odcinku jeszcze trwają, ale zakończą się w tym roku), a dreżyny rowerowe - na 15-kilometrowej trasie.

Co warto podkreślić, to dziś jedyne miejsce na Mazowszu, gdzie można wypożyczyć i pojeździć dreżynami rowerowymi.

- Cieszą się one u nas coraz większą popularnością. Wynajmujemy je głównie dla grup zorganizowanych - mówi Marek Brzeziński.

Organizatorem przejazdów jest Spółdzielnia Socjalna Kostka. Dreżyny można również wynająć indywidualnie po wcześniejszym umówieniu. Trasa, którą nimi się przemierza, nawiązuje m.in. do Sanktuarium św. St. Kostki. Dla zainteresowanych organizowane są również „Podróże w czasie”, gdzie na zaimprovizowanych stacjach czekają rekonstruktorzy, przedstawiając „w formie ożywionej” historię regionu. Kolejka stanowi również atrakcyjny element Szlaku Frontu Wschodniego I Wojny

Duma dla mieszkańców

Wędrujemy z północy na południe Mazowsza. Do leżącej nieopodal Szydłowca wsi Rzucowo, której wizytówką jest zbudowany w stylu włoskim modrzewiowy dwór.

Po II wojnie światowej państwo odebrało go przedwojennym właścicielom i umieściło w nim dom dziecka, który działał w tym miejscu do 1995 r. Od tego czasu budynek, należący do starostwa powiatowego, stał pusty i niszczał. Przez uszkodzone rynny do środka budynku przedostawała się woda, co doprowadziło m.in. do zniszczenia części stropów. Wymagał generalnego remontu.

– W 2011 r. starostwo ogłosiło przetarg na sprzedaż dworu w Rzuconie i my ten przetarg wygramyśmy – opowiadają Małgorzata i Bartłomiej Sęk.

Ona jest psychologiem, a on dyrektorem w korporacji. Potem zaadaptowali na cele mieszkalne stojący obok dworu piękny, kamienny lamus, a po kilku latach przeprowadzili się na stałe do niego z Warszawy. W 2016 r. założyli Fundację We Dworze.

– Jej nazwa nawiązuje do tradycji i wartości związanych z dawnymi siedzibami ziemiańskimi. Chcemy je przywoływać, a także nadawać im współczesne znaczenie – opowiada Małgorzata Sęk, prezes Fundacji We Dworze.

Już na przełomie XVIII i XIX w. w Rzuconie działała odlewnia żeliwa. W 1837 r. majątek Rzuców kupił Wojciech Krygier – pionier przemysłu metalurgicznego, który wybudował tam walcownię blachy, drutarnię i gwoździarnię. Co warte podkreślenia, stworzony przez niego zakład działa, choć w mniejszym zakresie, po dziś dzień.

Cały czas pisze się też historia dworu w Rzuconie. Jest on wciąż remontowany, ale jego nowi właściciele od kilku lat organizują przy nim różne wydarzenia i projekty, adresowane nie tylko do lokalnej społeczności. Wskrzeszają dawną tradycję wiejskich potańcówek, organizują m.in. rzucowskie edycje Narodowego Czytania i Europejskich Dni Dziedzictwa, goszczą wraz z młodzieżą uczestników rajdu konnego, upamiętniającego postać majora Hubala. Wydali też książkę o historii Rzuconia, a – z myślą o dzieciach i młodzieży – broszurę z obrazkową historią tej miejscowości.

Drewniany barok – to nie żart

Mariańskie Porzecze w powiecie garwolińskim to już ostatni punkt naszej podróży po Mazowszu. Usytuowany w tej wsi kościół pw. Matki Bożej Bolesnej to prawdziwa perła architektury sakralnej.

Został zbudowany z inicjatywy św. Stanisława Papczyńskiego, założyciela zakonu marianów, którzy po dziś dzień są gospodarzami tej świątyni (prowadzą tamtejszą parafię) i mają obok niej swój klasztor.

Kościół w Mariańskim Porieczu ma charakterystyczną barokową fasadę i barokowe wieże, co jest bardzo rzadko spotykane w obiektach sakralnych zbudowanych z drewna. Ale co innego wyróżnia ten budynek. To iluzjonistyczne polichromie namalowane w XVII w. przez ojca Jana Niezabitowskiego, które sprawiają, że wewnątrz świątyni jest wyjątkowo piękne.

– Te polichromie wypełniają cały kościół, są na wszystkich ścianach i całym suficie. Nasz kościół wyróżnia się też tym, że jest jednym z największych w Polsce kościołów drewnianych, ma trzy nawy i 395 miejsc siedzących. Na Mazowszu trudno znaleźć równie dużą świątynię zbudowaną z drewna – mówi ojciec Jan Krajewski, proboszcz parafii pw. Matki Bożej Bolesnej

---

Program dla zabytków

Wszystkie zabytki, które odwiedziliśmy podczas tej podróży, łączy jedno: otrzymały one wsparcie finansowe na prace renowacyjne z budżetu województwa – w ramach programu „Mazowsze dla zabytków”.

Wiesław Raboszuk, wicemarszałek województwa mazowieckiego (klub KO)

W każdej części naszego regionu znajdziemy prawdziwe zabytkowe perełki. Nasz program „Mazowsze dla zabytków” daje szerokie możliwości wsparcia obiektów zabytkowych, a zainteresowanie nim rośnie. Po liczbie wniosków o dofinansowanie z tego programu widać, że potrzeby są ogromne i nie brakuje tych, którym zależy na zachowaniu naszego dziedzictwa kulturowego i architektonicznego dla przyszłych pokoleń. Chcemy, by jak najwięcej mazowieckich zabytków zostało zrewitalizowanych, aby mogły spełniać swoją rolę kulturalną czy turystyczną.

[W Willi Waleria zostanie odtworzona pracownia rzeźbiarska i ceramiczna Jana Szczepkowskiego, która będzie udostępniona artystom amatorom i profesjonalistom. Szczepkowski zajmował się różnymi rodzajami sztuki, był też malarzem, wyrabiał artystyczne meble \(wykonane przez niego meble będą częścią wystroju tej willi\).](#)

[Fot. Joanna Szamota](#)

[Kolejka stanowi atrakcyjny element Szlaku Frontu Wschodniego I Wojny Światowej na Mazowszu.](#)

Fot. UG. Czernice Borowe

[Drezyny rowerowe w Czernicach Borowych w powiecie przasnyskim są latem popularną atrakcją turystyczną.](#)

Fot. UG Czernice Borowe

[Fundacja we Dworze, oprócz przywrócenia dawnego blasku zespołowi dworsko-parkowemu w Rzucowie dba m.in. o zachowanie dziedzictwa kulturowego tej miejscowości.](#)

Fot. Fundacja We Dworze

Modrzewiowy Dwór, Rzucowo

Fot. Fundacja We Dworze

Iluzjonistyczne polichromie namalowane w XVII w. przez ojca Jana Niezabitowskiego, które sprawiają, że wewnątrz świątyni jest wyjątkowo piękne.

Fot. Zakon Marianów

Bez dofinansowania od samorządu województwa, ostatnio na renowację polichromii w naszej świątyni, bylibyśmy w stanie tych prac przeprowadzić – mówi ojciec Jan Krajewski, proboszcz z Mariańskiego Porzecza.

Fot. Zakon Marianów

Fot. Arch. UMWM

UWAGA

Informacje opublikowane przed 1 stycznia 2021 r. dostępne są na stronie archiwum.mazovia.pl